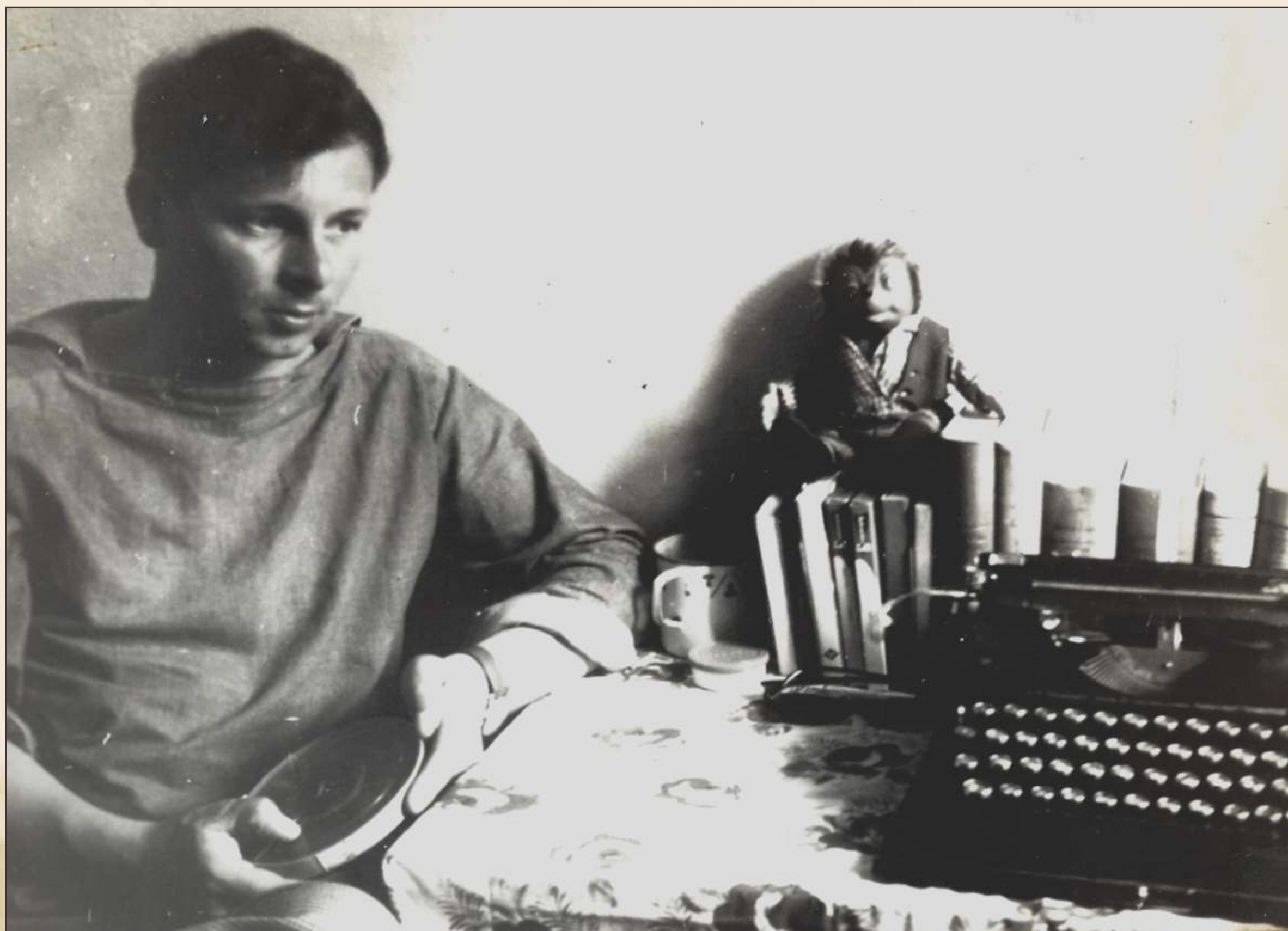

ROZMAN *o sebi, o njem*

... Najprej moram pojasniti, da sem želel postati slikar in ne pisatelj. Čeprav sem se že v dijaških letih ukvarjal s pisanjem. Morda bi mi celo uspelo postati akademski slikar, če bi ne obiskoval učiteljskega v letih administrativnega socializma. V učiteljske so me vrgli po nekaj dneh učenja v klasični gimnaziji, zato ker sem končal meščansko šolo in ne nižje gimnazije. Tako sem brez svoje volje in veselja moral presedeti štiri leta mariborskega učiteljskega. Ta leta niso bila zame preveč radostna. Pa ne zaradi sošolcev in dela, ampak zaradi vzdušja, ki je takrat vladalo v učiteljskem, zaradi nekaterih intrig, ki jih celo danes ne morem pozabiti. Moram pa reči, da sem na mariborskem učiteljskem imel nekaj zelo dobrih profesorjev, ki so nam bili bolj prijatelji kot profesorji. Tu se moram spomniti Gustava Šiliha, Franceta Borka, Maksa Kavčiča, našega pevovodja Šegulo. Ti so nam podarili tudi nekaj lepih trenutkov srednješolskega življenja.

V učiteljske sem prišel z osemnajstim letom, ko bi v normalnem času moral že maturirati. Pa ne samo to. Prišel sem v šolo naravnost iz nemškega taborišča in med vojno prevandral pol Evrope v množstvu evropskih narodov. Spoznal sem Amerikance, spoznal Ruse. Svobodo in vojno sem doživel nekako evropsko, internacionalno. In nenadoma sem se znašel v razredu, v klopi, kjer so nas imeli profesorji (ne vsi) za otročičke štirinajstih let. Včasih smo morali poslušati take neslanosti, da nas je minila volja do učenja. Pa smo le morali ponavljati njihove naučene levite.

Vendar smo imeli Maksa Kavčiča, izvrstnega pedagoga, človeka, ki je vedel, kaj je življenje, kaj je revščina, ki se je iz vajenca in muzikanta povzpел sam, s svojo močjo do akademskega slikarja. Na njegovo pobudo je mariborski pododbor društva likovnikov organiziral večerni risarski tečaj. Ta tečaj bi lahko imenovali kar šola, ker so ga predavatelji in mi vzeli zelo zelo resno. Tako smo se vsak teden srečevali v neki manjši sobi unionske zgradbe in risali. Ta tečaj je bil odskočna deska nekaterim današnjim akademskim slikarjem. Žal, meni ne. Kajti po maturi sem dobil dekret in moral na učiteljsko službeno mesto v Lepoglavo v hrvaškem Zagorju. Pod prisilo, drugače bi se znašel v zaporu. Pa tudi na likovno akademijo bi me ne sprejeli brez privolitve prosvetnega ministrstva.

Leto učiteljevanja v Lepoglavi pa me bo kljub grenkemu priokusu neizpolnjene želje spremljalo do smrti z nekim posebnim prijetnim občutkom. V našo sedemletko so hodili otroci iz trinajstih okoliških vasi. Tam okoli so živeli zelo zelo siromašni ljudje. Toda dobri. Otroci so prihajali v šolo boski do prvega snega. Ko je zapadel sneg, so si obuli gumijaste škornje. Ko je zadnji sneg skopnel, so takoj drugi dan spet prišli boski. V prvem razredu sem imel štiriinšestdeset učencev. Poleg tega

sem učil v višjih razredih risanje, telovadbo in ruščino. Na večerni gimnaziji miličnike iz kaznilnice ruščino in zemljepis. Poleg tega sem organiziral tudi likovni tečaj. V soboto sem se s starim biciklom vozil v Maribor, kjer sem igral z orkestrom na plesnih vajah v Unionu. V soboto zvečer, v nedeljo popoldan in zvečer. Vračal sem se v ponedeljek zjutraj in bil ob osmih pri pouku v šoli. Prevozil sem v eno smer štiriinšestdeset kilometrov.

To pripovedujem zato, ker se prepleta z mojimi tremi dejavnostmi: pisateljstvom, slikarstvom in glasbo. Naj se vrnem v čas učiteljskega. Takrat sem želel nadoknaditi vse zamujeno v tistih štirih letih vojne in mladosti. Tedenski urnik: v ponedeljek literarni krožek, v torek telovadba, v sredo igranje v orkestru na plesnih vajah, v četrtek likovna šola, v petek telovadba, v soboto igranje na plesnih vajah, v nedeljo igranje na plesnih vajah. Zraven na pol profesionalnega orkestra na plesnih vajah, kjer sem igral ponavadi boben, sem igral v velikem mladinskem plesnem orkestru tretji alt-saksofon. Na učiteljskem je veljala hora legalis, toda lahko se pohvalim, da sem imel poseben status. Lahko sem igral na vseh plesih in veselnicah, ne da bi mi katerikoli od profesorjev rekel besedo, čeprav smo se na teh plesih in veselnicah srečevali. Vedeli so, da se vzdržujem sam, saj oče tega ni zmogel. Bilo nas je pet bratov. Njegova davkarska plača pa ni bila zavidanja vredna. Nekega dne me je le poklicala ravnateljica in mi ponudila štipendijo, da bi mi ne bilo treba toliko igrati, vendar sem odklonil, nisem se hotel vezati, in ji naravnost povedal, da želim študirati naprej slikarstvo.

Z likovno akademijo sem se srečal še dvakrat. Prvič v Zagrebu po letu učiteljskega službovanja. Spet ni bilo nič, ker bi moral kot učitelj prinesiti potrdilo prosvetnega ministrstva, da lahko študiram. Drugič štiriinšestdesetega na ljubljanski akademiji. Takrat so mi razložili, da sem prestar. In tako zdaj slikam zasebno, lahko bi rekli, ljubiteljsko. Vendar slikam, kljub vsem težavam, ki sem jih srečal na neuspelem potovanju do akademskega naslova. Slikam enostavno zato, ker moram. Slikarstvo mi je dopolnitev pisateljstvom. Ko se utrudim pisanja, primem za čopič. Ko se utrudim slikanja (mislim psihično), se spet povrnem k pisanju. Najtežje je nekaj početi brez volje, psihično utrujen, ker moraš. Če ti pa delo teče, ob njem uživaš. To je zame nekaj najlepšega.

Spet se vračam k učiteljskem. Hodil sem k telovadbi in bil tudi v jugoslovanski reprezentanci na zadnjem vsesokolskem zletu v Pragi 1948.

Muziciranje sem opustil leta 1963. Opustil sem ga takrat, ko mi je začelo presedati, me dolgočasiti. Saj nisem nikoli bil resen glasbenik. Bil sem le muzikant. Vse, kar mi je ostalo od nekdanjega muziciranja, so spomini, star klarinet, ki sameva ves osušen na polici, in boben, na katerega tolče sin Martin ob svojem rojstnem dnevu.

Zakaj pripovedujem vse to. Zdi se mi, da se vsa ta moja življenjska pot, vso to pehanje odraža v mojem pisanju ...

Oči je imel težko otroštvo in mladost, a ga skozi življenje niso spremljali jeza, grenkoba ali zamera. V vsem je iskal in našel lepo in dobro in se tega oklepal.

Martin Rozman (marec 2017)

Življenje je bilo zanj veliko platno, na katerega je nanašal paleto toplih barv. S svojim čudežnim pisalnim strojčkom je oblikoval žive človeške like in usode, ki bodo ostale. Ljubil je tako pisano besedo kot slikanje, glasbo in ustvarjalno tišino. Ostaja živ v naših srcih zaradi ljubezni in bogate zapuščine.

Germana Rozman (marec 2017)

(iz knjige Berte Golob)